ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
CHRISTINE STIX-HACKL
της 23ης Μαρτίου 2006 [1]

I — Εισαγωγικές παρατηρήσεις

1. Η υπό κρίση υπόθεση αφορά την πρόσβαση στο επάγγελμα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία στη Γαλλία και, συνακολούθως, την αναγνώριση διπλώματος «Bachelor of Arts in Fine Arts Valuations» το οποίο αποκτήθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο. Ανακύπτει, συνεπώς, το ζήτημα αν εφαρμόζεται η οδηγία 92/51/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1992, σχετικά με ένα δεύτερο γενικό σύστημα αναγνώρισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης, το οποίο συμπληρώνει την οδηγία 89/48/ΕΟΚ (στο εξής: οδηγία 92/51) [2], ή η οδηγία 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών (στο εξής: οδηγία 89/48) [3], και, ειδικότερα, το ζήτημα της ερμηνείας της έννοιας «επάγγελμα παροχής συμβουλών σε νομικά θέματα» κατά τις προαναφερθείσες οδηγίες. Για λόγους πληρότητας πρέπει να διευκρινισθεί ότι οι δύο αυτές οδηγίες αντικαταστάθηκαν από την οδηγία 2005/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Σεπτεμβρίου 2005, σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων [4], η οποία πρέπει να μεταφερθεί στις εθνικές έννομες τάξεις το αργότερο έως τις 20 Οκτωβρίου 2007.

II — Νομικό πλαίσιο

Α — *Η κοινοτική κανονιστική ρύθμιση*

2. Η οδηγία 89/48 εγκαθιδρύει ένα γενικό σύστημα αναγνωρίσεως των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαιδεύσεως που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών. Την οδηγία αυτή συμπληρώνει η οδηγία 92/51, η οποία αφορά επίσης τα επαγγέλματα για τα οποία δεν απαιτείται δίπλωμα δυνάμει της οδηγίας 89/48.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

2 — ΕΕ L 209, σ. 25.

3 — ΕΕ L 19, σ. 16.

4 — ΕΕ L 255, σ. 22.

3. Σύμφωνα με το άρθρο 2 των εν λόγω οδηγιών, αυτές εφαρμόζονται στους υπηκόους των κρατών μελών που επιθυμούν να ασκήσουν ως ελεύθεροι επαγγελματίες ή μισθωτοί νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα σε άλλο κράτος μέλος.

4. Σύμφωνα με το άρθρο 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 89/48 και με το άρθρο 1, στοιχείο ε', της οδηγίας 92/51, ως «νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα» νοείται η δραστηριότητα ή το σύνολο νομοθετικά κατοχυρωμένων επαγγελματικών δραστηριοτήτων που αποτελούν το επάγγελμα αυτό σε ένα κράτος μέλος.

5. Σύμφωνα με το άρθρο 1, στοιχείο δ', δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/48 και με το άρθρο 1, στοιχείο στ', δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 92/51, όταν το πρώτο εδάφιο δεν εφαρμόζεται, εξομοιώνεται προς νομοθετικά κατοχυρωμένη επαγγελματική δραστηριότητα η επαγγελματική δραστηριότητα των μελών ενώσεως ή οργανώσεως των οποίων κύριος στόχος είναι η προαγωγή και η διατήρηση της στάθμης του οικείου επαγγέλματος σε υψηλά επίπεδα, και οι οποίες, για την επίτευξη αυτού του στόχου, τυγχάνουν αναγνωρίσεως υπό ειδική μορφή σε κράτος μέλος και:

— χορηγούν στα μέλη τους δίπλωμα,

— υποβάλλουν τα μέλη τους σε επαγγελματικούς κανόνες τους οποίους θεσπίζουν οι ίδιες, και

— παρέχουν σ' αυτά το δικαίωμα να κάνουν χρήση τίτλου ή συντομογραφίας ή ιδιότητας που αντιστοιχεί προς αυτό το δίπλωμα.

6. Το άρθρο 1, στοιχείο δ', τρίτο εδάφιο, της οδηγίας 89/48 διευκρινίζει ότι «[σ]το παράρτημα περιλαμβάνεται ενδεικτικός κατάλογος των ενώσεων ή οργανώσεων που πληρούν τους όρους του δεύτερου εδαφίου κατά την έκδοση της παρούσας οδηγίας. Όταν κράτος μέλος αναγνωρίζει μια ένωση ή οργάνωση, σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο, ενημερώνει σχετικά την Επιτροπή η οποία δημοσιεύει την πληροφορία αυτή στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*». Όσον αφορά το Ηνωμένο Βασίλειο, στο σημείο 13 του εν λόγω παραρτήματος γίνεται μνεία του «Royal Institution of Chartered Surveyors».

7. Το άρθρο 1, στοιχείο α', των δύο οδηγιών παραθέτει νομικό ορισμό της έννοιας του «διπλώματος». Ως δίπλωμα, σύμφωνα με την οδηγία 89/48, νοείται οποιοδήποτε δίπλωμα, πιστοποιητικό ή άλλος τίτλος ή οποιοδήποτε σύνολο τέτοιων διπλωμάτων, πιστοποιητικών ή άλλων τίτλων από το οποίο προκύπτει ότι ο κάτοχός του παρακολούθησε με επιτυχία κύκλο σπουδών μετά τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, διάρκειας τουλάχιστον τριών ετών ή ισοδύναμης διάρκειας με ελαστική παρακολούθηση, σε πανεπιστήμιο ή ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα ή άλλο ίδρυμα του αυτού εκπαιδευτικού επιπέδου

και, ενδεχομένως, ότι παρακολούθησε με επιτυχία την επαγγελματική εκπαίδευση που απαιτείται επιπλέον του κύκλου σπουδών μετά τη δευτεροβάθμια. Περαιτέρω, η μία από τις δύο μη σωρευτικές προϋποθέσεις του άρθρου 1, στοιχείο α΄, δεύτερη περίπτωση, εδάφιο i, της οδηγίας 92/51 προκειμένου να εμπίπτει ένας τίτλος εκπαιδεύσεως στην έννοια του «διπλώματος», συνίσταται στην παρακολούθηση, εκ μέρους του κατόχου του, κύκλου μεταδευτεροβάθμιων σπουδών, εκτός από τον αναφερόμενο στο άρθρο 1, στοιχείο α΄, της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ, διάρκειας τουλάχιστον ενός έτους ή ισοδύναμης διάρκειας μερικής παρακολουθήσεως.

8. Το άρθρο 3 της οδηγίας 89/48, το οποίο καθορίζει τις αρχές για την πρόσβαση σε νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα και την άσκηση αυτού, προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι, όταν στο κράτος μέλος υποδοχής η πρόσβαση σε νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα ή η άσκησή του προϋποθέτει την κατοχή διπλώματος, η αρμόδια αρχή δεν μπορεί να αρνείται σε υπήκοο κράτους μέλους την πρόσβαση στο επάγγελμα αυτό ή την άσκησή του, υπό τους ίδιους όρους με τους ημεδαπούς, επικαλούμενη την έλλειψη προσόντων, εφόσον ο αιτών κατέχει το δίπλωμα που επιβάλλεται από άλλο κράτος μέλος για την πρόσβαση στο εν λόγω επάγγελμα ή την άσκησή του στο έδαφός του και το οποίο έχει αποκτηθεί σε ένα κράτος μέλος.

9. Το χαρακτηριστικό στοιχείο του άρθρου 3 της οδηγίας 92/51 είναι το πεδίο εφαρμογής του. Εφαρμόζεται κυρίως όταν η πρόσβαση σε νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα ή η άσκησή του στο κράτος μέλος υποδοχής προϋποθέτει την κατοχή διπλώματος, όπως αυτό που ορίζεται σε μια από τις προαναφερθείσες οδηγίες, και ο αιτών κατέχει τέτοιο δίπλωμα.

10. Τέλος, το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β΄, των δύο οδηγιών παρέχει στους αιτούντες που δεν κατέχουν το αναγκαίο δίπλωμα τη δυνατότητα να αποκτήσουν πρόσβαση στο οικείο επάγγελμα στο κράτος μέλος υποδοχής, εφόσον αποδείξουν ότι είναι κάτοχοι τίτλου εκπαιδεύσεως και ότι έχουν ασκήσει το επάγγελμα αυτό επί δύο έτη σε άλλο κράτος μέλος.

11. Το άρθρο 4 των δύο οδηγιών παρέχει στο κράτος μέλος υποδοχής τη δυνατότητα να εξαρτά την πρόσβαση σε νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα από ορισμένες προϋποθέσεις. Σύμφωνα με την παράγραφο 1, το κράτος μέλος υποδοχής μπορεί να απαιτεί από τον αιτούντα είτε να αποδεικνύει ότι διαθέτει επαγγελματική πείρα είτε να πραγματοποιεί πρακτική άσκηση προσαρμογής, επί τρία έτη κατ' ανώτατο όριο, ή να υποβάλλεται σε δοκιμασία επάρκειας. Εάν το κράτος μέλος υποδοχής κάνει χρήση της δεύτερης αυτής δυνατότητας, οφείλει να παρέχει στον αιτούντα την επιλογή μεταξύ πρακτικής ασκήσεως προσαρμογής και δοκιμασίας επάρκειας. Κατά παρέκκλιση από τον κανόνα αυτό, το κράτος μέλος υποδοχής μπορεί να έχει το δικαίωμα επιλογής ανάμεσα στην πρακτική άσκηση προσαρμογής και τη δοκιμασία επάρκειας όταν πρόκειται για επάγγελμα του οποίου η άσκηση απαιτεί επακριβή γνώση του εθνικού δικαίου και ως προς το οποίο η παροχή συμβουλών ή/και συνδρομής σε θέματα εθνικού δικαίου αποτελεί ουσιώδες και σταθερό στοιχείο της ασκήσεως των σχετικών επαγγελματικών δραστηριοτήτων.

B — *Η εθνική κανονιστική ρύθμιση*

12. Τα άρθρα L.321-1 έως L.321-38 του γαλλικού εμπορικού κώδικα ρυθμίζουν τις

εκούσιες πωλήσεις κινητών με δημοπρασία. Το άρθρο 321-4 ρυθμίζει ειδικότερα τη δραστηριότητα των εταιριών που διοργανώνουν τις δημοπρασίες αυτές.

13. Το άρθρο L.321-8 προβλέπει ότι οι εν λόγω εταιρίες πρέπει να περιλαμβάνουν μεταξύ των διευθυντικών στελεχών, των εταίρων ή των μισθωτών τους τουλάχιστον ένα πρόσωπο που να έχει τα απαιτούμενα προσόντα για να διευθύνει μια πώληση ή να είναι κάτοχος τίτλου, διπλώματος ή άδειας των οποίων να αναγνωρίζεται η ισοδυναμία στον τομέα αυτό, υπό τις προϋποθέσεις που καθορίζει το Conseil d'Etat.

14. Το διάταγμα 2001-650 της 19ης Ιουλίου 2001, το οποίο εκδόθηκε κατ' εφαρμογήν των άρθρων L.321-1 έως L.321-38 του εμπορικού κώδικα και αφορά τις εκούσιες πωλήσεις κινητών με δημοπρασία (στο εξής: διάταγμα) ορίζει, στα άρθρα του 16 έως 25, τα προσόντα που απαιτούνται για τη διεύθυνση εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία, ενώ η απόφαση της 29ης Αυγούστου 2001 καθορίζει το πρόγραμμα και τις διαδικασίες της εξετάσεως για την πρόσβαση στην πρακτική άσκηση προσαρμογής που απαιτείται για τη δραστηριότητα αυτή.

15. Το άρθρο 16 του διατάγματος ορίζει, μεταξύ άλλων:

«[...] ουδείς μπορεί να διευθύνει εκούσιες πωλήσεις κινητών με δημοπρασία αν δεν πληροί τις ακόλουθες προϋποθέσεις: [...]

3. [...] είναι είτε κάτοχος εθνικού διπλώματος νομικών σπουδών και εθνικού διπλώματος ιστορίας τέχνης, εφαρμοσμένων τεχνών, αρχαιολογίας ή πλαστικών τεχνών, το ένα δε από τα διπλώματα αυτά πρέπει να είναι τουλάχιστον licence και το άλλο να αποδεικνύει τουλάχιστον επίπεδο εκπαιδεύσεως που να αντιστοιχεί σε δύο έτη ανωτάτων σπουδών, είτε κάτοχος τίτλων ή διπλωμάτων που έχουν γίνει κατ' εξαίρεση δεκτά και των οποίων ο κατάλογος καθορίζεται με κοινή απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης και του αρμόδιου για την ανωτάτη εκπαίδευση Υπουργού·

4. έχει επιτύχει στην εξέταση προσβάσεως στην πρακτική άσκηση προσαρμογής που προβλέπει το τμήμα 1 του παρόντος κεφαλαίου·

5. έχει ολοκληρώσει την πρακτική άσκηση προσαρμογής του ανωτέρω σημείου 4, υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπει το τμήμα 2 του παρόντος κεφαλαίου.»

16. Το άρθρο 45 του διατάγματος αφορά τα προσόντα που απαιτούνται για τους υπηκόους κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ή κράτους μετέχοντος στη συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, πλην της Γαλλίας, οι οποίοι προτίθενται να ασκήσουν στο εν λόγω κράτος μέλος την οικεία δραστηριότητα. Το άρθρο αυτό έχει ως εξής:

«Θεωρούνται ότι έχουν τα απαραίτητα προσόντα για να διευθύνουν τις εκούσιες πωλήσεις κινητών με δημοπρασία, χωρίς να

απαιτείται να τηρούν τις προϋποθέσεις που προβλέπουν τα σημεία 3, 4 και 5 του άρθρου 16, οι υπήκοοι κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ή κράτους μετέχοντος στη συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο που έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς κύκλο μεταδευτεροβάθμιων σπουδών, διαρκείας τουλάχιστον ενός έτους ή ισοδύναμης διάρκειας σε περίπτωση σπουδών με ελαστική παρακολούθηση, ο οποίος τους προετοιμάζει για την άσκηση της δραστηριότητας αυτής και για την πραγματοποίηση του οποίου μια προϋπόθεση αποτελεί η ολοκλήρωση του κύκλου της δευτεροβάθμιας εκπαιδεύσεως που απαιτείται για την πρόσβαση σε πανεπιστημιακή ή ανώτατη εκπαίδευση, καθώς και η επαγγελματική εκπαίδευση που ενδεχομένως απαιτείται πλέον αυτού του κύκλου μεταδευτεροβάθμιων σπουδών, και οι οποίοι είναι κάτοχοι:

1. ενός ή περισσοτέρων διπλωμάτων, πιστοποιητικών ή άλλων τίτλων που τους παρέχουν τη δυνατότητα ασκήσεως της δραστηριότητας εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία εντός κράτους μέλους ή εντός κράτους μετέχοντος στον ΕΟΧ το οποίο ρυθμίζει την πρόσβαση στην άσκηση του επαγγέλματος, και τα οποία έχουν εκδοθεί:

   α) είτε από την αρμόδια αρχή του κράτους αυτού και αποδεικνύουν τις γνώσεις που αποκτήθηκαν ιδίως εντός κράτους μέλους ή εντός κράτους μετέχοντος στον ΕΟΧ ή εντός τρίτου κράτους σε εκπαιδευτικά ιδρύματα που παρέχουν εκπαίδευση σύμφωνη προς τις νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις αυτού του κράτους μέλους ή του μετέχοντος στον ΕΟΧ κράτους,

   β) είτε από τρίτο κράτος, υπό τον όρο προσκομίσεως βεβαιώσεως εκδοθείσας από την αρμόδια αρχή του κράτους μέλους ή του μετέχοντος στον ΕΟΧ κράτους με την οποία αναγνωρίζονται το ή τα διπλώματα, πιστοποιητικά ή άλλοι τίτλοι που πιστοποιούν ότι ο κάτοχος αυτού ή αυτών των διπλωμάτων, πιστοποιητικών ή άλλων τίτλων έχει τριετή τουλάχιστον επαγγελματική εμπειρία εντός του κράτους αυτού,

2. ή ενός ή περισσοτέρων διπλωμάτων, πιστοποιητικών ή άλλων τίτλων που πιστοποιούν εκπαίδευση που αποτελεί αντικείμενο ρυθμίσεως και είναι ειδικώς προσανατολισμένη στην άσκηση του επαγγέλματος, εντός κράτους μέλους ή κράτους μετέχοντος στον ΕΟΧ που δεν ρυθμίζει την πρόσβαση στην άσκηση του επαγγέλματος αυτού,

3. ή ενός ή περισσοτέρων διπλωμάτων, πιστοποιητικών ή άλλων τίτλων αποκτηθέντων εντός κράτους μέλους ή εντός κράτους μετέχοντος στον ΕΟΧ το οποίο δεν ρυθμίζει ούτε την πρόσβαση ή την άσκηση του επαγγέλματος αυτού ούτε την εκπαίδευση που οδηγεί στην άσκηση του επαγγέλματος αυτού, υπό τον όρον αποδείξεως ασκήσεως με πλήρες ωράριο εντός του κράτους αυτού του επαγγέλματος επί δύο τουλάχιστον έτη κατά τη διάρκεια των δέκα προηγουμένων ετών ή επί ισοδύναμη περίοδο σε περίπτωση ασκήσεως του επαγγέλματος με μειωμένο ωράριο, υπό την επιφύλαξη ότι η άσκηση αυτή πιστοποιείται από την αρμόδια αρχή του κράτους αυτού.»

17. Το άρθρο 48 του διατάγματος παρέχει στο «conseil des ventes volontaires de

meubles aux enchères publiques» (συμβούλιο εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία· στο εξής: conseil) την αρμοδιότητα να εξετάζει τις αιτήσεις αναγνωρίσεως διπλωμάτων, πιστοποιητικών ή άλλων τίτλων των προσώπων που πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 45 και επιθυμούν να εγκατασταθούν στη Γαλλία.

18. Το άρθρο 49 του διατάγματος ορίζει:

«Ο ενδιαφερόμενος, όταν η εκπαίδευσή του αφορά θέματα ουσιωδώς διαφορετικά από εκείνα που περιλαμβάνονται στα προγράμματα των διπλωμάτων και της επαγγελματικής εξετάσεως που διαλαμβάνεται στο άρθρο 19 ή όταν μία ή περισσότερες από τις επαγγελματικές δραστηριότητες των οποίων η άσκηση εξαρτάται από την κατοχή των διπλωμάτων αυτών και από την επιτυχία στην εξέταση αυτή δεν ρυθμίζονται εντός του κράτους μέλους καταγωγής ή προελεύσεως ή ρυθμίζονται κατά τρόπο ουσιωδώς διαφορετικό, πρέπει να υποβληθεί, ενώπιον της εξεταστικής επιτροπής που προβλέπει το άρθρο 20, σε δοκιμασία επάρκειας, της οποίας το πρόγραμμα και η διαδικασία καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης.

Το conseil καθορίζει τα θέματα του διαλαμβανόμενου στο προηγούμενο εδάφιο προγράμματος στα οποία ο υποψήφιος, λαμβανομένης υπόψη της αρχικής εκπαιδεύσεώς του, πρέπει να εξεταστεί.

Το conseil κοινοποιεί στους υποψηφίους τα αποτελέσματα της δοκιμασίας επάρκειας.

Ουδείς μπορεί να μετάσχει περισσότερο από τρεις φορές στην εξέταση.»

III — Πραγματικά περιστατικά, διαδικασία της κύριας δίκης και προδικαστικά ερωτήματα

19. Ο H. Price είναι κάτοχος του διπλώματος «Bachelor of Arts with second class honours in Fine Arts Valuation», το οποίο αναγνωρίζεται από τους επαγγελματικούς οργανισμούς στη Μεγάλη Βρετανία και είναι πιστοποιημένο από το «Royal Institution of Chartered Surveyors (RICS)» και την «Incorporated Society of Valuers and Auctioneers». Από τον φάκελο της υποθέσεως προκύπτει, πάντως, ότι ο H. Price δεν είναι μέλος της RICS.

20. Στις 8 Ιανουαρίου 2002 ο H. Price κατέθεσε στο conseil αίτηση αναγνωρίσεως διπλώματος, πιστοποιητικού ή άλλου τίτλου κατά την έννοια του άρθρου 48 του διατάγματος. Προέβαλε επαγγελματική πείρα περίπου δύο ετών στο Ηνωμένο Βασίλειο και άνω του ενός έτους στη Γαλλία.

21. Με απόφαση της 19ης Ιουνίου 2003, το conseil επέτρεψε στον Harold Price να μετάσχει στην δοκιμασία επάρκειας που προβλέπει το άρθρο 49 του διατάγματος και του γνωστοποίησε ότι θα έπρεπε να εξετασθεί στους ακόλουθους τομείς: νομικά θέματα, πρακτική των πωλήσεων με δημοπρασία, επαγγελματική ρύθμιση. Στις 11

Σεπτεμβρίου 2003, το conseil απέρριψε τη χαριστική προσφυγή που άσκησε ο H. Price στις 21 Ιουλίου 2001 κατά της αποφάσεως αυτής.

22. Με προσφυγή που άσκησε στις 19 Αυγούστου 2003, ο H. Price ζήτησε από το Cour d'Appel να ακυρώσει την απόφαση του conseil της 19ης Ιουνίου 2003 και να αναγνωρίσει ότι ο ίδιος «πληροί τις αναγκαίες προϋποθέσεις για να διευθύνει τις εκούσιες πωλήσεις κινητών με δημοπρασία», επικουρικώς δε να υποβάλει ερώτημα στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων σχετικά με το αν η δραστηριότητα των εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 4 της οδηγίας 92/51 ΕΟΚ, οι οποίες παρέχουν στο κράτος υποδοχής τη δυνατότητα να επιλέγει μεταξύ πρακτικής ασκήσεως εφαρμογής και δοκιμασίας επάρκειας.

23. Το Cour d'appel Paris, εκτιμώντας ότι απαιτείται ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου, υπέβαλε στο Δικαστήριο, με απόφαση της 23ης Μαρτίου 2005 που περιήλθε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 4 Απριλίου 2005, τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει η οδηγία 92/51/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1992, σχετικά με ένα δεύτερο γενικό σύστημα αναγνώρισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης, το οποίο συμπληρώνει την οδηγία 89/48/ΕΟΚ, εφαρμογή στη δραστηριότητα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία, όπως αυτή ρυθμίζεται από τα άρθρα L.321-1 έως L.321-3, L.321-8 και L.321-9 του εμπορικού κώδικα;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, μπορεί το κράτος μέλος υποδοχής να επικαλεσθεί την παρέκκλιση από το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', τρίτο εδάφιο, αυτής;»

IV — Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

24. Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν η δραστηριότητα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία διέπεται από την οδηγία 92/51. Δεδομένου ότι το προσωπικό πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 92/51 δεν αμφισβητείται εν προκειμένω, καθόσον ο H. Price, ως Βρετανός υπήκοος, είναι υπήκοος κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, και δεδομένου ότι προτίθεται να ασκήσει τη δραστηριότητα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία σε άλλο κράτος μέλος, ήτοι στη Γαλλία, απομένει να εξετασθεί αν η συγκεκριμένη δραστηριότητα εμπίπτει στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας. Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο ερώτημα αυτό, πρέπει να εξετασθεί αν έχει εφαρμογή η οδηγία 89/48.

Α — *Η ισχύουσα και για τις δύο οδηγίες προϋπόθεση εφαρμογής: νομοθετική κατοχύρωση του επαγγέλματος στο κράτος μέλος υποδοχής*

25. Η οδηγία 92/51, όπως άλλωστε και η οδηγία 89/48, εφαρμόζεται μόνον όταν η δραστηριότητα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία στο κράτος μέλος υποδοχής (εν προκειμένω, στη Γαλλία) εμπίπτει στον ορισμό της εν λόγω οδηγίας περί του νομοθετικά κατοχυρωμένου επαγγέλματος.

26. Σύμφωνα με το άρθρο 1 των δύο οδηγιών, ως νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα νοείται η δραστηριότητα ή το σύνολο νομοθετικά κατοχυρωμένων επαγγελματικών δραστηριοτήτων που αποτελούν το επάγγελμα αυτό σε ένα κράτος μέλος.

27. Εξάλλου, το άρθρο 1 των δύο οδηγιών ορίζει τη νομοθετικά κατοχυρωμένη δραστηριότητα ως την επαγγελματική δραστηριότητα στην οποία η πρόσβαση ή της οποίας η άσκηση, ή εστω ένας από τους τρόπους ασκήσεως σε ένα κράτος μέλος, εξαρτάται, άμεσα ή έμμεσα, δυνάμει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων, από την κατοχή διπλώματος.

28. Η έννοια του νομοθετικά κατοχυρωμένου επαγγέλματος πρέπει να ερμηνεύεται αυτοτελώς, στο πλαίσιο του κοινοτικού δικαίου και μόνον. Επομένως, το ζήτημα αν ορισμένες δραστηριότητες αποτελούν επάγγελμα κατά την έννοια της οδηγίας 89/48 πρέπει επίσης να εξετάζεται σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο.

29. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου [5], νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα ή δραστηριότητα υφίσταται μόνον όταν στο οικείο κράτος μέλος ισχύουν διατάξεις νομικής φύσεως που διέπουν την πρόσβαση στο επάγγελμα αυτό ή την άσκηση της δραστηριότητας αυτής. Οι διατάξεις αυτές μπορούν να είναι άμεσες ή έμμεσες. Άμεση είναι η ρύθμιση όταν οι νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις του κράτους μέλους υποδοχής εγκαθιδρύουν ένα καθεστώς που έχει ως αποτέλεσμα ότι επιτρέπει ρητώς την πρόσβαση στην επαγγελματική αυτή δραστηριότητα μόνο στα πρόσωπα που πληρούν ορισμένες προϋποθέσεις και την απαγορεύει στα πρόσωπα που δεν τις πληρούν [6].

30. Στη Γαλλία, η δραστηριότητα των εταιριών εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία ρυθμίζεται από τα άρθρα L.321-4 έως L.321-38 του εμπορικού κώδικα. Δεδομένου ότι, σύμφωνα με το άρθρο L.321-8, οι εν λόγω εταιρίες πρέπει να απασχολούν τουλάχιστον ένα πρόσωπο που να έχει τα απαιτούμενα προσόντα για να διευθύνει μια

5 — Αποφάσεις της 1ης Φεβρουαρίου 1996, C-164/94, Αρανίτης (Συλλογή 1996, σ. I-135, σκέψεις 18 και 33), και της 8ης Ιουλίου 1999, C-234/97, Fernández de Bobadilla (Συλλογή 1999, σ. I-4773, σκέψη 16).

6 — Προαναφερθείσες στην υποσημείωση 5 αποφάσεις Αρανίτης, σκέψη 19, και Fernández de Bobadilla, σκέψη 17. Βλ., επίσης, συναφώς, απόφαση της 7ης Οκτωβρίου 2004, C-402/02, Επιτροπή κατά Γαλλίας (ΕΕ C 300, σ. 13, σκέψεις 31 επ.), που αφορά τον χαρακτηρισμό ως νομοθετικά κατοχυρωμένου επαγγέλματος δυνάμει διατάξεων που ρυθμίζουν την πρόσβαση στο επάγγελμα.

εκούσια πώληση κινητών με δημοπρασία, η δραστηριότητα του διευθυντή αυτού πωλήσεων ρυθμίζεται, έστω και εμμέσως, στα άρθρα L.321-4 έως L.321-38. Αντιθέτως, το άρθρο L.321-9 περιλαμβάνει άμεση ρύθμιση και προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι μόνον οι διευθυντές πωλήσεων δύνανται να διευθύνουν τις εκούσιες πωλήσεις κινητών με δημοπρασία.

αφορούν μόνον πρόσωπα που συγκεντρώνουν ορισμένα προσόντα. Συνεπώς, η δραστηριότητα αυτή πρέπει να θεωρηθεί ως νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα στο κράτος μέλος υποδοχής.

Β — Ο προσδιορισμός της εφαρμοστέας οδηγίας

31. Η πρόσβαση στο επάγγελμα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία στη Γαλλία ρυθμίζεται λεπτομερώς με το διάταγμα. Ειδικότερα, τα άρθρα 16 επ. του διατάγματος ορίζουν ότι για την άσκηση του επαγγέλματος αυτού απαιτείται εθνικό δίπλωμα νομικών σπουδών καθώς και ένα ακόμη εθνικό δίπλωμα, επιτυχής συμμετοχή στην εξέταση προσβάσεως στην πρακτική άσκηση προσαρμογής και ολοκλήρωση της ασκήσεως αυτής.

34. Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας προβλήθηκε επανειλημμένως ο ισχυρισμός ότι εν προκειμένω δεν έχει εφαρμογή η οδηγία 92/51, όπως υποστηρίζει το αιτούν δικαστήριο, αλλά η οδηγία 89/48. Πρέπει, κατά συνέπεια, να εξετασθεί το ζήτημα ποια από τις δύο οδηγίες εφαρμόζεται στην υπό κρίση υπόθεση.

32. Περαιτέρω, το άρθρο 45 του διατάγματος εξαρτά από ορισμένες εξαιρετικές προϋποθέσεις τη δυνατότητα των υπηκόων κράτους μέλους ή κράτους μετέχοντος στη Συμφωνία ΕΟΧ να ασκούν τη δραστηριότητα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία.

1. Ο προσδιορισμός του πεδίου εφαρμογής των δύο οδηγιών

33. Επομένως, στη Γαλλία, τόσο η πρόσβαση στη δραστηριότητα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία όσο και η άσκησή της διέπονται άμεσα από διατάξεις νομικής φύσεως, δεδομένου ότι

35. Προτού εξετασθεί το ζήτημα αν η εκπαίδευση που απαιτείται για το επάγγελμα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία συνιστά δίπλωμα κατά την έννοια της οδηγίας 92/51, πρέπει να προσδιορισθεί το πεδίο εφαρμογής των δύο επίμαχων οδηγιών.

36. Προϋπόθεση για να θεωρηθεί ότι η δραστηριότητα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία εμπίπτει στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 92/51 είναι, αφενός, η νομοθετική κατοχύρωσή της στο κράτος μέλος υποδοχής, σύμφωνα με τις συνδυασμένες διατάξεις του άρθρου 3, παράγραφος 1, και του άρθρου 1, παράγραφος 1, στοιχείο ε', της εν λόγω οδηγίας, και, αφετέρου, η σύνδεση της προσβάσεως στο επάγγελμα αυτό με την κατοχή διπλώματος κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής.

37. Η οδηγία 92/51, όπως προκύπτει από την τρίτη, τέταρτη και ένατη αιτιολογική σκέψη της, αποτελεί συμπλήρωμα και προέκταση της αρχικής συλλήψεως στην οποία στηρίζεται η οδηγία 89/48. Σύμφωνα με την τρίτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 89/48, αυτή αφορά μόνον την αναγνώριση διπλωμάτων ανώτατης εκπαιδεύσεως. Για τον λόγο αυτό, όπως επισημαίνεται με την τέταρτη και την ένατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 92/51, απαιτείται ένα συμπληρωματικό σύστημα που «[...] πρέπει να καλύπτει τις βαθμίδες εκπαίδευσης οι οποίες δεν έχουν καλυφθεί από το γενικό αρχικό σύστημα, και συγκεκριμένα εκείνην η οποία αντιστοιχεί στην άλλη μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση και στην εξομοιούμενη προς αυτήν εκπαίδευση, και εκείνη που αντιστοιχεί στην μακράς ή βραχείας διαρκείας δευτεροβάθμια εκπαίδευση, και συμπληρώνεται, ενδεχομένως, από επαγγελματική εκπαίδευση ή εξάσκηση του επαγγέλματος».

38. Συνεπώς, το καθοριστικό στοιχείο για τον προσδιορισμό του πεδίου εφαρμογής των δύο οδηγιών είναι το επίπεδο της εκπαιδεύσεως. Από συστηματικής απόψεως, οι εν λόγω οδηγίες προβλέπουν συνολικώς τρία επίπεδα εκπαιδεύσεως: πρώτον, τη δευτεροβάθμια· δεύτερον, τις σπουδές βραχείας διάρκειας και τους κύκλους εκπαιδεύσεως που περιλαμβάνονται στο παράρτημα Γ· τρίτον, τους κύκλους μεταδευτεροβάθμιων σπουδών ελάχιστης διάρκειας τριών ετών [7].

39. Δεδομένου ότι η οδηγία 92/51, δυνάμει του άρθρου της 1, στοιχείο α', ρυθμίζει τα σχετικά με τα δύο πρώτα επίπεδα εκπαιδεύσεως και ότι η οδηγία 89/48, κατ' εφαρμογήν του άρθρου της 1, στοιχείο α', αφορά το τρίτο επίπεδο εκπαιδεύσεως, πρέπει, στο πλαίσιο της οδηγίας 92/51, πέραν της προβλεπόμενης αναγνωρίσεως εντός κάθε επιπέδου εκπαιδεύσεως, να είναι δυνατή η αναγνώριση μεταξύ των επιπέδων αυτών («σύστημα δημιουργίας διαύλου»).

40. Αυτό το σύστημα δημιουργίας διαύλου ή σύστημα αποστεγανοποιήσεως μεταξύ των διαφόρων επιπέδων εκπαιδεύσεως οδήγησε σ' ένα άκρως περίπλοκο σύνολο κανόνων αναγνωρίσεως, το οποίο παρατίθεται στο άρθρο 3 της οδηγίας 92/51. Η διάταξη αυτή απαριθμεί μια σειρά περιπτώσεων αναγνωρίσεως που εμπίπτουν στην οδηγία 92/51 ή στην οδηγία 89/48 ή, ενδεχομένως, σε καμία από τις δύο οδηγίες. Στη συνέχεια θα επιχειρήσω μια συστηματική ανάλυση της διατάξεως αυτής.

7 — Βλ., συναφώς, Hildegard Schneider, *Die Anerkennung von Diplomen in der Europäischen Gemeinschaft*, 1995, σ. 239.

41. Κατ' αρχάς, το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/51 διακρίνει αναλόγως προς το αν το κράτος μέλος υποδοχής εξαρτά ή όχι την άσκηση του οικείου επαγγέλματος από την κατοχή διπλώματος κατά την έννοια των οδηγιών 92/51 ή 89/48.

42. Στη συνέχεια, επιβάλλεται να εξετάζεται αν το επάγγελμα αυτό είναι νομοθετικά κατοχυρωμένο στο κράτος μέλος εκπαιδεύσεως του αιτούντος (άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχεία α' ή β', της οδηγίας 92/51). Αν το επάγγελμα δεν είναι νομοθετικά κατοχυρωμένο, τότε η εφαρμογή της οδηγίας 92/51 εξαρτάται, σύμφωνα με το άρθρο της 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', από το αν ο αιτών άσκησε το οικείο επάγγελμα για ορισμένο χρονικό διάστημα. Αν δεν συντρέχει ούτε αυτή η περίπτωση, δεν εφαρμόζεται καμία από τις δύο οδηγίες και το κράτος μέλος υποδοχής εξακολουθεί να δεσμεύεται μόνον από τις θεμελιώδεις ελευθερίες.

43. Εφόσον το επάγγελμα κατοχυρώνεται νομοθετικά στο κράτος μέλος εκπαιδεύσεως, πρέπει να εξετάζεται αν το κράτος μέλος αυτό εξαρτά την πρόσβαση στο επάγγελμα από την κατοχή διπλώματος κατά την έννοια των οδηγιών 92/51 ή 89/48.

44. Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 92/51, πρέπει να εξετάζεται αν ο αιτών κατέχει πράγματι το δίπλωμα που απαιτείται στο κράτος μέλος εκπαιδεύσεως. Αν, αντιθέτως, ο αιτών δεν κατέχει το απαιτούμενο δίπλωμα, τότε, όπως και στην περίπτωση της ανεπαρκούς επαγγελματικής πείρας (άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β'), δεν εφαρμόζεται καμία από τις οδηγίες, αλλά μόνον η θεμελιώδης ελευθερία που διέπει την άσκηση του οικείου επαγγέλματος [8]. Στην περίπτωση αυτή έχουν εφαρμογή ιδίως οι αρχές που διατύπωσε το Δικαστήριο με την απόφασή του στην υπόθεση Βλασσοπούλου [9], οι οποίες αντλούνται από τις θεμελιώδεις ελευθερίες.

45. Επομένως, η οδηγία 92/51 έχει εφαρμογή εν προκειμένω εφόσον συντρέχει μια από τις ακόλουθες περιπτώσεις:

— το κράτος μέλος υποδοχής και το κράτος μέλος εκπαιδεύσεως απαιτούν δίπλωμα κατά την έννοια της οδηγίας 92/51 και ο αιτών πληροί την προϋπόθεση αυτή (άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 92/51) ή

— ένα από τα δύο κράτη μέλη απαιτεί δίπλωμα κατά την έννοια της οδηγίας 92/51 και το άλλο απαιτεί δίπλωμα κατά την έννοια της οδηγίας 89/48, ενώ ο αιτών είναι κάτοχος του διπλώματος

8 — Βλ., όσον αφορά την περίπτωση αυτή, Martin Wasmeier, «Aktuelle Fragen im Zusammenhang mit der Anerkennung von Berufsabschlüssen», *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht* 1999, σ. 746 (749).

9 — Απόφαση της 7ης Μαΐου 1991, C-340/89, Συλλογή 1991, σ. I-2357.

που προβλέπεται στο κράτος μέλος εκπαιδεύσεως (σύστημα δημιουργίας διαύλου, το οποίο απορρέει από το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 92/51) [10] ή

— το κράτος μέλος υποδοχής απαιτεί δίπλωμα κατά την έννοια της οδηγίας 92/51, το οικείο επάγγελμα δεν κατοχυρώνεται νομοθετικά στο κράτος μέλος εκπαιδεύσεως, ενώ ο αιτών διαθέτει την απαιτούμενη επαγγελματική πείρα (άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 92/51).

46. Προκειμένου να κριθεί αν τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υποθέσεως στοιχειοθετούν κάποια από τις προαναφερθείσες περιπτώσεις, πρέπει να εξετασθεί τι είδους δίπλωμα απαιτεί εν προκειμένω το κράτος μέλος υποδοχής, αν το επάγγελμα είναι νομοθετικά κατοχυρωμένο και τι είδους δίπλωμα απαιτεί το κράτος μέλος εκπαιδεύσεως.

2. Οι επιμέρους προϋποθέσεις

α) Η φύση του απαιτούμενου από το κράτος μέλος υποδοχής διπλώματος

47. Προκειμένου να προσδιορισθεί το δίπλωμα που απαιτείται στο κράτος μέλος υποδοχής, εν προκειμένω στη Γαλλία, για την άσκηση της δραστηριότητας του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία, επιβάλλεται να εξετασθούν οι διατάξεις της γαλλικής έννομης τάξεως που διέπουν τις προϋποθέσεις ασκήσεως της δραστηριότητας αυτής. Η απάντηση στο ερώτημα αυτό προϋποθέτει την ερμηνεία της επίμαχης γαλλικής διατάξεως περί της προσβάσεως στο επάγγελμα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία. Το Δικαστήριο δεν διαθέτει κατ' αρχήν αρμοδιότητα να προβεί σε τέτοια ερμηνεία του εθνικού δικαίου στο πλαίσιο διαδικασίας προδικαστικής παραπομπής δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ. Εντούτοις, προκειμένου να δοθεί λυσιτελής απάντηση στον εθνικό δικαστή, επιβάλλονται ορισμένες παρατηρήσεις επί του εθνικού δικαίου.

48. Τα προσόντα που απαιτούνται για την άσκηση δραστηριότητας διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία παρατίθενται στο άρθρο 16 του διατάγματος. Κατ' αρχάς, απαιτείται εθνικό δίπλωμα νομικών σπουδών *και* εθνικό δίπλωμα ιστορίας τέχνης, εφαρμοσμένων τεχνών, αρχαιολογίας ή πλαστικών τεχνών, το ένα δε από τα διπλώματα αυτά πρέπει να είναι τουλάχιστον επιπέδου licence (το οποίο απονέμεται μετά από τρία έτη ανώτατων σπουδών) και το άλλο να αποδεικνύει τουλάχιστον επίπεδο εκπαιδεύσεως που να αντιστοιχεί σε δύο έτη ανωτάτων σπουδών. Επομένως, απαιτούνται συνολικά τουλάχιστον πέντε έτη σπουδών ανώτατου επιπέδου. Περαιτέρω, μετά την επιτυχή συμμετοχή στην εξέταση προσβάσεως, προβλέπεται πρακτική άσκηση προσαρμογής διάρκειας δύο ετών.

49. Κατά συνέπεια, το άρθρο 16 του διατάγματος εξαρτά την άσκηση του επαγγέλματος διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινη-

10 — Βλ. έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την εφαρμογή της οδηγίας 92/51/ΕΟΚ σύμφωνα με το άρθρο 18 της οδηγίας 92/51/ΕΟΚ [COM(2000)17 τελικό, σημεία 201 επ.].

τών με δημοπρασία από σειρά προϋποθέσεων, εκ των οποίων τρεις αφορούν την εκπαίδευση (πανεπιστημιακές σπουδές, εξέταση προσβάσεως και πρακτική άσκηση προσαρμογής). Οι τρεις αυτές προϋποθέσεις απαριθμούνται εν είδει καταλόγου. Από το γράμμα της διατάξεως αυτής μπορεί να συναχθεί ότι το πανεπιστημιακό δίπλωμα, όπως και η πρακτική άσκηση προσαρμογής, αποτελεί συστατικό μέρος της απαιτούμενης για την άσκηση του οικείου επαγγέλματος επαγγελματικής εκπαιδεύσεως και δεν συνιστά απλώς ένα γενικό προσόν.

50. Υπέρ της ερμηνείας αυτής συνηγορεί και ένα τελολογικό επιχείρημα: η ratio legis της οικείας διατάξεως συνίσταται, μεταξύ άλλων, στη σκέψη ότι μόνον όσοι ολοκληρώσει την απαιτούμενη πανεπιστημιακή εκπαίδευση έχουν δικαίωμα να πραγματοποιήσουν τη διετή πρακτική άσκηση. Επομένως, η πρακτική άσκηση συνιστά ένα είδος εξειδικεύσεως, η οποία συμπληρώνει τη γενική εκπαίδευση στο δίκαιο και τις τέχνες. Κατά συνέπεια, η πανεπιστημιακή εκπαίδευση αποτελεί στοιχείο αναγκαίο και υποχρεωτικό για την άσκηση δραστηριότητας διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία.

51. Την άποψη ότι ως μέτρο αναφοράς πρέπει να λαμβάνεται το «τελικό προϊόν» ενισχύει και η νομολογία του Δικαστηρίου. Με την απόφασή του στην υπόθεση Morgenbesser [11], το Δικαστήριο έκρινε ότι Γαλλίδα υπήκοος, κάτοχος πανεπιστημιακού τίτλου «maîtrise en droit», η οποία δεν έλαβε στη συνέχεια την απαιτούμενη επαγγελματική εκπαίδευση για την άσκηση δραστηριότητας δικηγόρου, δεν δύναται να επικαλεσθεί την οδηγία 89/48. Συνεπώς, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνον η θεωρητική, αλλά και η πρακτική εκπαίδευση. Μόνον κατόπιν της περατώσεως του πρακτικού αυτού τμήματος μπορεί να θεωρηθεί ότι ολοκληρώθηκε η εκπαίδευση για το επάγγελμα του δικηγόρου. Γίνεται λόγος συναφώς για «τελικό προϊόν» υπό την έννοια ότι, προκειμένου να αναγνωρισθεί ολοκληρωμένη εκπαίδευση σύμφωνα με την οδηγία 89/48, πρέπει να έχουν περατωθεί και τα δύο τμήματα της εκπαιδεύσεως (θεωρητικό και πρακτικό) και δεν αρκεί η πρακτική εκπαίδευση κατά την έννοια της οδηγίας 92/51 [12].

52. Στην κατεύθυνση αυτή κινείται και η απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Burbaud [13], που αφορά το επάγγελμα του διευθυντή δημόσιου νοσοκομείου, με τη σκέψη 35 της οποίας κρίθηκε ότι ο τίτλος σπουδών που κατείχε η I. Burbaud χορηγείται κατόπιν επιτυχούς παρακολουθήσεως μεταδευτεροβάθμιου κύκλου σπουδών διάρκειας τουλάχιστον τριών ετών. Εντεύθεν προκύπτει ότι το Δικαστήριο θεώρησε το δίπλωμα νομικών σπουδών και τη συνακόλουθη επαγγελματική εκπαίδευση ως ενιαίο σύνολο.

53. Η νομολογία αυτή περί του αδιαίρετου χαρακτήρα της θεωρητικής και της πρακτικής εκπαιδεύσεως μπορεί να εφαρμοσθεί

11 — Απόφαση της 13ης Νοεμβρίου 2003, C-313/01, Συλλογή 2003, σ. I-13467, σκέψη 54.

12 — Βλ. Schneider (υποσημείωση 7), σ. 172 επ.· Sabine Regelin, «Berufliche Befähigungsnachweise und ihre Anerkennung», στο: Oetker/Preis (εκδ.), *Europäisches Arbeits- und Sozialrecht*, σ. 49· Ulrich Müller-Bernhardt, «Anerkennung von Hochschuldiplomen im Gemeinschaftsrecht», *Recht der Jugend und des Bildungswesens*, 1989, σ. 130 (134).

13 — Απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2003, C-285/01, Burbaud, Συλλογή 2003, σ. I-8219.

στο επίμαχο επάγγελμα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία. Εφόσον το Δικαστήριο εκτιμά ότι, όσον αφορά το επάγγελμα του διευθυντή δημόσιου νοσοκομείου, η τριετής πανεπιστημιακή εκπαίδευση και η συμπληρωματική διετής μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση συνιστούν δίπλωμα κατά την έννοια της οδηγίας 89/48, αυτό πρέπει κατά μείζονα λόγο να ισχύει για το επάγγελμα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία, δεδομένου ότι τα απαιτούμενα για το επάγγελμα αυτό προσόντα περιλαμβάνουν, πέραν της μεταδευτεροβάθμιας εκπαιδεύσεως, όχι ένα αλλά δύο πανεπιστημιακά διπλώματα (ένα δίπλωμα νομικών σπουδών και ένα ιστορίας τέχνης, αρχαιολογίας ή τεχνών)· επομένως, κατά μείζονα λόγο, η εκπαίδευση αυτή συνιστά δίπλωμα κατά την έννοια της οδηγίας 89/48.

54. Η εκπαίδευση για το επάγγελμα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία συνίσταται, κατ' αρχήν, σε πανεπιστημιακή εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας πέντε ετών και σε επαγγελματική εκπαίδευση διάρκειας δύο ετών.

55. Το επάγγελμα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία απαιτεί εκπαίδευση διαρθρωμένη κατά τρόπο παρόμοιο με αυτήν του διευθυντή δημόσιου νοσοκομείου: για αμφότερα τα επαγγέλματα προβλέπεται, πέραν της νομικής καταρτίσεως πανεπιστημιακού επιπέδου, πρακτική άσκηση η οποία αποσκοπεί στην προετοιμασία για τις ειδικές απαιτήσεις του επαγγέλματος και η οποία δεν περιορίζεται στη μετάδοση νομικών γνώσεων.

56. Ως εκ τούτου, δεν ασκεί επιρροή ως προς το επάγγελμα του διευθυντή δημόσιου νοσοκομείου η αντίρρηση που θα μπορούσε να διατυπωθεί ως προς την ομοιότητα με το επάγγελμα του δικηγόρου, ήτοι ότι η εκπαίδευση για το επάγγελμα αυτό, σε αντίθεση προς το επάγγελμα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία, συνίσταται σε μια ομοιογενή νομική εκπαίδευση, αποτελούμενη από ένα θεωρητικό και ένα πρακτικό μέρος.

57. Αν ληφθεί υπόψη η ανωτέρω περιγραφείσα συνήθης περίπτωση εκπαιδεύσεως, το επάγγελμα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία υπάγεται στην οδηγία 89/48.

58. Είναι, βεβαίως, αληθές ότι, σύμφωνα με το άρθρο 17 του διατάγματος, οι αιτούντες που αποδεικνύουν επαγγελματική πείρα τουλάχιστον επτά ετών και έχουν επιτύχει σε εξέταση επάρκειας απαλλάσσονται, κατά παρέκκλιση από το άρθρο 16, από την υποχρέωση οποιασδήποτε εκπαιδεύσεως κατά την έννοια του άρθρου 1 του διατάγματος (και, ως εκ τούτου, από την υποχρέωση κατοχής διπλώματος κατά την έννοια της οδηγίας 89/48) για την άσκηση του επαγγέλματος του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία. Εντούτοις, δεδομένου ότι η διάταξη αυτή αποτελεί απλώς εξαίρεση από τον γενικό κανόνα του άρθρου 16 του διατάγματος και δεν ρυθμίζει αυτοτελώς την πρόσβαση στο επάγγελμα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία, δεν ασκεί επιρροή ως προς το ζήτημα της υπάρξεως διπλώματος κατά την έννοια της οδηγίας 89/48.

59. Συνεπώς, εφόσον η αξιολόγηση των επιβαλλόμενων στη Γαλλία προϋποθέσεων στηρίζεται στο άρθρο 16 του διατάγματος, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι το κράτος μέλος υποδοχής, ήτοι η Γαλλία, απαιτεί δίπλωμα, κατά την έννοια της οδηγίας 89/48, για την άσκηση δραστηριότητας διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία.

60. Πάντως, το συμπέρασμα αυτό ισχύει μόνον αν δεν ληφθεί υπόψη ως βάση το άρθρο 45 του διατάγματος. Πράγματι, σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, ο αιτών πρέπει να έχει ολοκληρώσει επιτυχώς κύκλο μεταδευτεροβάθμιων σπουδών ελάχιστης διάρκειας ενός έτους. Κατά συνέπεια, η διάταξη αυτή του γαλλικού δικαίου απαιτεί μόνο δίπλωμα κατά την έννοια της οδηγίας 92/51. Λαμβανομένου υπόψη του προσωπικού πεδίου εφαρμογής του, το άρθρο 45 εφαρμόζεται μόνο στους υπηκόους ορισμένων κρατών. Δεδομένου ότι ο Η. Price εμπίπτει στην κατηγορία αυτή, το άρθρο 45 έχει εφαρμογή στην περίπτωσή του.

61. Η οδηγία 92/51 έχει εφαρμογή σε μια από τις ακόλουθες δύο περιπτώσεις: αν το κράτος μέλος υποδοχής, εν προκειμένω η Γαλλία, προβλέπει δίπλωμα κατά την έννοια της οδηγίας 92/51 (εφαρμογή του άρθρου 45 του διατάγματος) ή αν συντρέχει μια από τις περιπτώσεις εφαρμογής του άρθρου 3 της οδηγίας 92/51. Το εν λόγω άρθρο 3 προβλέπει, πρώτον, την περίπτωση του συστήματος δημιουργίας διαύλου, κατά την οποία το κράτος μέλος υποδοχής απαιτεί δίπλωμα κατά την έννοια της οδηγίας 89/48, ενώ το κράτος μέλος εκπαιδεύσεως απαιτεί δίπλωμα μόνον κατά την έννοια της οδηγίας 92/51. Αυτό σημαίνει ότι ακόμη και σε περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 16 του διατάγματος η οδηγία 92/51 μπορεί να ασκεί επιρροή. Δεύτερον, το άρθρο 3 της οδηγίας 92/51 προβλέπει την εφαρμογή της οδηγίας ακόμη και όταν το κράτος μέλος υποδοχής απαιτεί δίπλωμα κατά την έννοια της οδηγίας 92/51, ενώ το επάγγελμα δεν κατοχυρώνεται νομοθετικά στο κράτος μέλος εκπαιδεύσεως και ο αιτών διαθέτει την απαιτούμενη επαγγελματική πείρα.

β) Οι απαιτήσεις στο κράτος μέλος εκπαιδεύσεως

62. Προκειμένου να διαπιστωθεί αν το κράτος μέλος εκπαιδεύσεως απαιτεί δίπλωμα κατά την έννοια της οδηγίας 92/51 για την άσκηση του επαγγέλματος του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία, πρέπει να εξετασθεί προηγουμένως αν το επάγγελμα αυτό κατοχυρώνεται νομοθετικά στο κράτος μέλος εκπαιδεύσεως.

i) Νομοθετική κατοχύρωση του επαγγέλματος στο κράτος μέλος εκπαιδεύσεως;

63. Πρέπει κατ' αρχάς να επισημανθεί ότι το επάγγελμα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία δεν υφίσταται στο Ηνωμένο Βασίλειο υπό τον τίτλο αυτό. Την οικεία δραστηριότητα ασκεί στο εν λόγω κράτος μέλος ο «Valuer/Auctioneer: Fine Arts».

64. Το επάγγελμα του «auctioneer» δεν ρυθμίζεται από καμία ειδική διάταξη. Η πρόσβαση σ' αυτό δεν εξαρτάται ούτε από εξέταση ούτε από άδεια ούτε από την απόκτηση της ιδιότητας μέλους ορισμένης επαγγελματικής οργανώσεως. Εντεύθεν προκύπτει ότι στο Ηνωμένο Βασίλειο το επάγγελμα του «Valuer/Auctioneer: Fine Arts» εξομοιώνεται με νομοθετικά μη κατοχυρωμένο επάγγελμα.

65. Πάντως, η ιδιότητα μέλους ορισμένων οργανώσεων αποφέρει πλεονεκτήματα επαγγελματικής φύσεως. Μεταξύ των αναγνωρισμένων στο Ηνωμένο Βασίλειο οργανώσεων καταλέγονται η RICS, η «Society of Fine Art Auctioneers» και η «National Association of Valuers and Auctioneers». Η RICS απονέμει υπό ορισμένες προϋποθέσεις τον τίτλο του «Chartered Surveyor» ή του «Chartered Arts and Antiques Surveyor».

66. Το άρθρο 1, στοιχείο στ', δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 92/51 λαμβάνει υπόψη την ιδιορρυθμία αυτή και προβλέπει συναφώς ότι μια επαγγελματική δραστηριότητα που ρυθμίζεται από επαγγελματικές ενώσεις εξομοιώνεται προς επαγγελματική δραστηριότητα ρυθμιζόμενη από το κράτος όταν το οικείο κράτος αναγνωρίζει την επίμαχη επαγγελματική ρύθμιση.

67. Η οδηγία 92/51 δεν διευκρινίζει ποιες είναι οι επαγγελματικές ενώσεις και οργανώσεις που πληρούν τα κριτήρια αυτά. Εν πάση περιπτώσει, το άρθρο 1, στοιχείο δ', δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/48 περιλαμβάνει μια πανομοιότυπη διάταξη. Σ' ένα παράρτημα της οδηγίας αυτής παρατίθεται κατάλογος των επαγγελματικών ενώσεων και οργανώσεων που πληρούν τις προϋποθέσεις. Το σημείο 13 του καταλόγου αυτού κάνει μνεία της «Royal Institution of Chartered Surveyors».

68. Ανακύπτει συναφώς το ζήτημα αν ο κατάλογος των επαγγελματικών ενώσεων και οργανώσεων που πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 1, στοιχείο β', δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/48 μπορεί να εφαρμοσθεί κατ' αναλογία στις περιπτώσεις του άρθρου 1, στοιχείο β', δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 92/51.

69. Υπέρ της καταφατικής απαντήσεως στο ερώτημα αυτό συνηγορούν τα ακόλουθα επιχειρήματα: η οδηγία αποτελεί, όπως προκύπτει και από τον πλήρη τίτλο της, συμπλήρωμα της οδηγίας 89/48. Η ανάγνωση και η ερμηνεία της πρέπει να πραγματοποιούνται πάντοτε σε συνάρτηση προς την οδηγία 89/48 [14]. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, επιβάλλεται η κατ' αναλογία εφαρμογή των διατάξεων της οδηγίας 89/48 στα πραγματικά περιστατικά που υπάγονται στην οδηγία 92/51.

70. Η κατ' αναλογία εφαρμογή πρέπει να γίνεται δεκτή ιδίως όταν η οδηγία 92/51 ρυθμίζει έναν τομέα κατά τρόπο κατ' ουσίαν πανομοιότυπο με την οδηγία 89/48. Αυτό ισχύει εν προκειμένω, δεδομένου ότι οι δύο οδηγίες περιλαμβάνουν την ίδια διάταξη

14 — Πέμπτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 92/51.

περί της επαγγελματικής κατοχυρώσεως εκ μέρους των επαγγελματικών ενώσεων και οργανώσεων· συνεπώς, ευλόγως μπορεί να λαμβάνεται υπόψη ο κατάλογος των ενώσεων αυτών στο πλαίσιο εφαρμογής και των δύο οδηγιών.

71. Υπέρ της εφαρμογής του καταλόγου αυτού στην οδηγία 92/51 συνηγορεί επίσης το γεγονός ότι η RICS θεσπίζει επαγγελματικούς κανόνες για τα επαγγέλματα που υπάγονται στην οδηγία 89/48. Κατά μείζονα λόγο αυτό πρέπει να ισχύει για τα επαγγέλματα που υπάγονται στην οδηγία 92/51, δεδομένου ότι οι προϋποθέσεις προσβάσεως στα επαγγέλματα αυτά είναι λιγότερο αυστηρές.

72. Συνεπώς, η πρώτη προϋπόθεση εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/51 πληρούται μόνον όσον αφορά το επάγγελμα του «Chartered Surveyor» και του «Chartered Arts and Antiques Surveyor», αλλά όχι του «auctioneer».

ii) Οι προβλεπόμενες στο κράτος μέλος εκπαιδεύσεως προϋποθέσεις

73. Πρέπει να υπομνησθεί κατ' αρχάς ότι η εκτίμηση των προβλεπόμενων στο κράτος μέλος εκπαιδεύσεως προϋποθέσεων εναπόκειται, όταν αφορά την εφαρμογή της οδηγίας επί συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών, στο εθνικό δικαστήριο.

74. Εφόσον θεωρηθεί ότι το επίμαχο επάγγελμα κατοχυρώνεται νομοθετικά στο Ηνωμένο Βασίλειο, πρέπει να εξετασθεί στη συνέχεια αν η άσκησή του στο εν λόγω κράτος μέλος εξαρτάται από την κατοχή διπλώματος κατά την έννοια της οδηγίας 92/51, ήτοι πανεπιστημιακού διπλώματος που απονέμεται για σπουδές μέγιστης διάρκειας δύο ετών.

75. Αντιθέτως, συντρέχει περίπτωση εφαρμογής της οδηγίας 89/48 εφόσον ληφθούν υπόψη οι προϋποθέσεις που προβλέπονται για τους «Chartered Surveyors» ή τους «Chartered Arts and Antiques Surveyors». Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να κρίνει αν πληρούνται οι προϋποθέσεις για τα επαγγέλματα αυτά.

76. Εφόσον γίνει δεκτό ότι το κράτος μέλος εκπαιδεύσεως, ήτοι το Ηνωμένο Βασίλειο, εξαρτά την πρόσβαση στο επάγγελμα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία από την κατοχή διπλώματος κατά την έννοια της οδηγίας 92/51, τότε ο αιτών πρέπει να διαθέτει δίπλωμα κατά την έννοια της οδηγίας αυτής προκειμένου να εφαρμοσθεί η οδηγία στο επάγγελμα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία.

77. Όσον αφορά το επάγγελμα του «auctioneer», πρόκειται για νομοθετικά μη κατοχυρωμένο επάγγελμα, το οποίο δεν υπάγεται σε καμία από τις δύο οδηγίες.

iii) Εκπλήρωση των προϋποθέσεων από τον H. Price

78. Πρέπει να εξετασθεί στη συνέχεια, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της υπό κρίση υποθέσεως, η φύση του διπλώματος το οποίο κατέχει ο αιτών και η επαγγελματική πείρα την οποία διαθέτει. Τα σχετικά στοιχεία δεν περιλαμβάνονται στον φάκελο της υποθέσεως· π.χ., δεν αρκούν προς αποσαφήνιση του ζητήματος της κατοχής της ιδιότητας μέλους κάποιας από τις αναγνωρισμένες ενώσεις, ενώ σε άλλες περιπτώσεις αμφισβητούνται, ιδίως όσον αφορά τη διετή πρακτική άσκηση του επαγγέλματος στο κράτος μέλος εκπαιδεύσεως, εν προκειμένω στο Ηνωμένο Βασίλειο.

79. Δεδομένου ότι η εξέταση αυτή αφορά την εφαρμογή της οδηγίας στα επίμαχα πραγματικά περιστατικά, εναπόκειται στα αρμόδια εθνικά δικαστήρια να τη φέρουν εις πέρας. Πράγματι, ενώ το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να παράσχει στον εθνικό δικαστή τα αναγκαία ερμηνευτικά στοιχεία για την επίλυση της ενώπιόν τους διαφοράς, στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να χαρακτηρίσει τις οικείες δραστηριότητες βάσει των κριτηρίων τα οποία έχει διατυπώσει το Δικαστήριο. Η εφαρμογή επί συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών των διατάξεων κοινοτικού δικαίου και των εθνικών διατάξεων μεταφοράς στην εσωτερική έννομη τάξη αποτελεί πάντοτε καθήκον των εθνικών δικαστηρίων [15].

15 — Απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2000, C-446/98, Fazenda Pública (Συλλογή 2000, σ. I-11435, σκέψη 23), και προαναφερθείσα στην υποσημείωση 13 απόφαση Burbaud, σκέψη 58.

Γ — *Προσωρινό συμπέρασμα*

80. Συνεπώς, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η οδηγία 92/51 του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1992, σχετικά με ένα δεύτερο γενικό σύστημα αναγνώρισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης, το οποίο συμπληρώνει την οδηγία 89/48/ΕΟΚ, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι έχει εφαρμογή επί της δραστηριότητας του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία όπως αυτή ρυθμίζεται στο γαλλικό δίκαιο, μόνον εφόσον το επάγγελμα αυτό δεν κατοχυρώνεται νομοθετικά στο Ηνωμένο Βασίλειο και ο αιτών πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 92/51 ή εφόσον στο Ηνωμένο Βασίλειο απαιτείται δίπλωμα κατά την έννοια της οδηγίας αυτής για την πρόσβαση στο εν λόγω επάγγελμα.

V — Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

81. Με το δεύτερο προδικαστικό του ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν, σε περίπτωση εφαρμογής της οδηγίας 92/51 επί της δραστηριότητας του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία, το κράτος μέλος υποδοχής μπορεί να επιλέξει το ίδιο, αντί του αιτούντος, μεταξύ των προβλεπόμενων «μέσων προσαρμογής», ήτοι της πρακτικής ασκήσεως προσαρμογής και της δοκιμασίας επάρκειας. Το ίδιο ερώτημα τίθεται σε περίπτωση εφαρμογής της οδηγίας 89/48.

82. Ανακύπτει κατ' ουσίαν το ερώτημα αν το επάγγελμα του διευθυντή εκουσίων

πωλήσεων κινητών με δημοπρασία συνιστά επάγγελμα το οποίο απαιτεί επακριβή γνώση του εθνικού δικαίου και του οποίου ουσιώδες και σταθερό στοιχείο αποτελεί η παροχή συμβουλών ή/και συνδρομής σε θέματα εθνικού δικαίου, δεδομένου ότι, στην περίπτωση αυτή, δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', των δύο οδηγιών, το κράτος μέλος υποδοχής μπορεί να επιλέξει αν ο αιτών θα υποβληθεί σε πρακτική άσκηση προσαρμογής ή σε δοκιμασία επάρκειας.

Α — *Επί του παραδεκτού του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος*

83. Λαμβανομένου υπόψη του περιεχομένου και της διατυπώσεως του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος, πρέπει να εξετασθεί το παραδεκτό αυτού.

84. Κατά πάγια νομολογία, το Δικαστήριο μπορεί να αρνηθεί να απαντήσει σε προδικαστικό ερώτημα εθνικού δικαστηρίου μόνον όταν προδήλως προκύπτει ότι η ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου την οποία ζητεί το εθνικό δικαστήριο δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή ακόμα όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά ή νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα υποβληθέντα ερωτήματα [16].

85. Εν προκειμένω, πρέπει να εξετασθεί η σχέση μεταξύ της ερμηνείας του κοινοτικού δικαίου την οποία ζητεί το εθνικό δικαστήριο και του αντικειμένου της διαφοράς της κύριας δίκης. Πράγματι, το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, όπως έχει υποβληθεί από το αιτούν δικαστήριο, προϋποθέτει την εφαρμογή της οδηγίας 92/51.

86. Δεδομένου ότι το ζήτημα της εφαρμογής της οδηγίας 92/51 επί των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως της κύριας δίκης θα κριθεί κατά τη διαδικασία ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, ανακύπτει το ζήτημα αν πληρούται η προϋπόθεση την οποία θέτει η νομολογία και σύμφωνα με την οποία η απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς.

87. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, οι προϋποθέσεις του παραδεκτού των προδικαστικών ερωτημάτων δεν πρέπει να ερμηνεύονται συσταλτικώς. Καθοριστικής σημασίας είναι το ζήτημα αν η ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου μπορεί να είναι χρήσιμη για το εθνικό δικαστήριο. «Εφόσον τα υποβληθέντα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου, το Δικαστήριο υποχρεούται, καταρχήν, να απαντήσει» [17].

16 — Αποφάσεις της 13ης Μαρτίου 2001, C-379/98, PreussenElektra (Συλλογή 2001, σ. I-2099, σκέψη 39)· της 22ας Ιανουαρίου 2002, C-390/99, Canal Satélite Digital (Συλλογή 2002, σ. I-607, σκέψη 19)· της 27ης Φεβρουαρίου 2003, C-373/00, Adolf Truley (Συλλογή 2003, σ. I-1931, σκέψεις 22 επ.), και της 5ης Φεβρουαρίου 2004, C-380/01, Schneider (Συλλογή 2004, σ. I-1389, σκέψη 22).

17 — Βλ., ιδίως, απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 1995, C-415/93, Bosman (Συλλογή 1995, σ. I-4921, σκέψη 59)· προαναφερθείσες στην υποσημείωση 16 αποφάσεις PreussenElektra, σκέψη 38, και Canal Satélite Digital, σκέψη 18, καθώς και απόφαση της 10ης Δεκεμβρίου 2002, C-153/00, der Weduwe (Συλλογή 2002, σ. I-11319, σκέψη 31).

88. Εν προκειμένω, λόγω της εφαρμογής μιας εκ των δύο οδηγιών, πρέπει να γίνει δεκτό ότι θα ήταν χρήσιμη για το εθνικό δικαστήριο η ερμηνεία, υπό το πρίσμα της οδηγίας, της έννοιας του επαγγέλματος παροχής συμβουλών σε νομικά θέματα.

Β — *Η έννοια του επαγγέλματος παροχής συμβουλών σε νομικά θέματα*

89. Επιβάλλεται κατ' αρχάς να εξετασθεί αν το επάγγελμα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία συνιστά επάγγελμα το οποίο απαιτεί επακριβή γνώση του εθνικού δικαίου. Στη συνέχεια, πρέπει να εξετασθεί αν η παροχή συμβουλών ή/και συνδρομής σε θέματα εθνικού δικαίου αποτελεί ουσιώδες και σταθερό στοιχείο της δραστηριότητας αυτής.

90. Στην περίπτωση που υφίστανται διαφορές μεταξύ του κράτους μέλους προελεύσεως και εκπαιδεύσεως, αφενός, και του κράτους μέλους υποδοχής, αφετέρου, όσον αφορά τη διάρκεια ή το περιεχόμενο της εκπαιδεύσεως, το κράτος μέλος υποδοχής μπορεί, σύμφωνα με το άρθρο 4 της οδηγίας 92/51, να επιβάλει στον αιτούντα πρόσθετες απαιτήσεις, προκειμένου να εξασφαλίσει την προσαρμογή του στο νέο επαγγελματικό περιβάλλον.

91. Στην περίπτωση διαφορετικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, ήτοι όταν η εκπαίδευση την οποία έχει λάβει ο αιτών αφορά τομείς θεωρητικών ή/και πρακτικών γνώσεων ουσιωδώς διαφορετικών από εκείνες του προγράμματος που εφαρμόζεται στο κράτος μέλος υποδοχής, οι οποίες, ως εκ τούτου, δεν καλύπτονται από το δίπλωμά του, τότε το κράτος μέλος υποδοχής μπορεί συγκεκριμένα να απαιτήσει, εν είδει αντισταθμίσεως, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', πρώτο εδάφιο, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 92/51, είτε την πραγματοποίηση μιας πρακτικής ασκήσεως προσαρμογής εκ μέρους του αιτούντος είτε την υποβολή του σε δοκιμασία επάρκειας. Το ίδιο ισχύει όταν το νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα στο κράτος μέλος υποδοχής ρυθμίζεται κατά τρόπο ευρύτερο σε σχέση με το κράτος μέλος προελεύσεως του αιτούντος και η διαφορά αυτή έγκειται στην ειδική εκπαίδευση που απαιτείται στο κράτος μέλος υποδοχής και που αφορά τομείς γνώσεων που δεν καλύπτονται από το δίπλωμα του αιτούντος (άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας 92/51).

92. Το κράτος μέλος υποδοχής που κάνει χρήση της δυνατότητας αυτής αντισταθμίσεως οφείλει να παρέχει στον αιτούντα την επιλογή μεταξύ πρακτικής ασκήσεως προσαρμογής και δοκιμασίας επάρκειας. Εντούτοις, το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', τρίτο εδάφιο, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 92/51 προβλέπει εξαίρεση από την αρχή αυτή της ελεύθερης επιλογής, όταν πρόκειται για επάγγελμα του οποίου η άσκηση απαιτεί επακριβή γνώση του εθνικού δικαίου και του οποίου ουσιώδες και σταθερό στοιχείο αποτελεί η παροχή συμβουλών ή/και συνδρομής σε θέματα εθνικού δικαίου. Στην περίπτωση αυτή, το κράτος μέλος υποδοχής έχει το δικαίωμα της επιλογής.

93. Η παρέκκλιση αυτή, η οποία προβλέπεται για τα επαγγέλματα παροχής συμβουλών σε νομικά θέματα, επαναλαμβάνεται κατά λέξη στην οδηγία 89/48. Για τον λόγο αυτό είναι εύλογο να γίνει αναφορά στην ιστορία θεσπίσεως της διατάξεως αυτής στο πλαίσιο της οδηγίας 89/48.

94. Από τη μελέτη των προπαρασκευαστικών εργασιών προκύπτει ότι η πρόταση της Επιτροπής δεν περιελάμβανε ούτε τη δοκιμασία επάρκειας ως μέσο προσαρμογής ούτε την παρέκκλιση αυτή για τα επαγγέλματα παροχής συμβουλών σε νομικά θέματα. Στη θέσπιση της διατάξεως αυτής οδήγησαν οι διαπραγματεύσεις στο Συμβούλιο και οι συζητήσεις στους κύκλους των νομικών επαγγελμάτων [18].

95. Μολονότι η Επιτροπή εκτιμούσε ότι η διεύρυνση αυτή της διατάξεως δεν ήταν σύμφωνη προς τη ratio legis της οδηγίας [19], η οποία συνίσταται στην αμοιβαία εμπιστοσύνη ως προς την ποιότητα της εκπαιδεύσεως, εντούτοις η παρέκκλιση έγινε δεκτή λόγω των επιφυλάξεων των κρατών μελών. Η επίμαχη διάταξη σκοπό έχει να παράσχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να εξακριβώνουν ότι ο αιτών διαθέτει πράγματι την απαιτούμενη γνώση του εθνικού δικαίου για την άσκηση του οικείου επαγγέλματος, δεδομένου ότι, λόγω των διαφορών που υφίστανται μεταξύ των εθνικών νομικών συστημάτων, δεν είναι αυτονόητο, όπως συμβαίνει με άλλα επαγγέλματα, ότι ένας νομικός με κατάρτιση σε ορισμένο κράτος μέλος θα μπορέσει να ασκήσει με επιτυχία κάποιο νομικό επάγγελμα σε άλλο κράτος μέλος.

96. Η θεσπισθείσα διάταξη είναι, επομένως, ειδική, δεδομένου ότι αφορά ορισμένα μόνον επαγγέλματα, και παρεκκλίνουσα, δεδομένου ότι συνιστά εξαίρεση από τη βασική κατευθυντήρια αρχή της οδηγίας περί κατ' αρχήν ισοτιμίας των διπλωμάτων.

97. Μια περαιτέρω πτυχή των προπαρασκευαστικών εργασιών συνηγορεί υπέρ της διασταλτικής ερμηνείας της εξαιρέσεως. Συγκεκριμένα, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πρότεινε τροπολογία επί της κοινής θέσεως του Συμβουλίου, υπό την έννοια της συσταλτικής ερμηνείας της προϋποθέσεως που αφορά τη γνώση του εθνικού δικαίου για τα νομικά επαγγέλματα [20]. Η τροπολογία, όμως, αυτή απορρίφθηκε από το Συμβούλιο.

98. Υπέρ της συσταλτικής ερμηνείας της επίμαχης διατάξεως συνηγορεί, αντιθέτως, το γεγονός ότι δεν αποτελεί ισότιμη εναλλακτική λύση, αλλά παρέκκλιση από τον γενικό κανόνα.

18 — Βλ., συναφώς, Schneider (υποσημείωση 7), σ. 195.

19 — Βλ., συναφώς, Schneider (υποσημείωση 7), σ. 197.

20 — Απόφαση περί της κοινής θέσεως του Συμβουλίου ως προς το ζήτημα της προτάσεως της Επιτροπής για την έκδοση οδηγίας σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών (ΕΕ 1988, C 309, σ. 44).

99. Υπό το πρίσμα αυτό, δεν εμπίπτουν στη διάταξη αυτή περιπτώσεις κατά τις οποίες για την άσκηση του οικείου επαγγέλματος απαιτούνται απλώς κάποιες γενικές νομικές γνώσεις. Το ίδιο ισχύει για τις περιπτώσεις κατά τις οποίες απαιτούνται γνώσεις σε ορισμένους μόνον, αυστηρώς οριοθετημένους, τομείς του δικαίου. Σε αντίθετη περίπτωση, το σύνολο σχεδόν των εμπορικών, π.χ., δραστηριοτήτων θα υπαγόταν στην εξαιρετική αυτή διάταξη. Αποκλείεται να ήταν αυτή η πρόθεση του κοινοτικού νομοθέτη. Δεν είναι, περαιτέρω, δυνατό να ισχύουν για το επάγγελμα ορισμένες ρυθμίσεις περί ευθύνης.

100. Συμπερασματικά, η έκταση και το περιεχόμενο ή η ακρίβεια των απαιτούμενων γνώσεων πρέπει να ερμηνεύονται κατά τρόπο συσταλτικό. Το συμπέρασμα αυτό αφορά τόσο τις απαιτούμενες νομικές γνώσεις αυτές καθαυτές όσο και την πτυχή του επαγγέλματος που συνίσταται στην παροχή συμβουλών ή/και συνδρομής σε θέματα εθνικού δικαίου.

101. Κατά τη μεταφορά της οδηγίας 89/48 στις εσωτερικές έννομες τάξεις, όλα τα κράτη μέλη έκαναν χρήση της ευχέρειας επιλογής και επέλεξαν τη δοκιμασία επάρκειας ως μέσο προσαρμογής. Η επιλογή αυτή εξηγείται πιθανώς από το γεγονός ότι πρόκειται για το αυστηρότερο από τα δύο πιθανά μέσα προσαρμογής, το οποίο καθιστά ακόμη δυσχερέστερη την πρόσβαση στα νομικά επαγγέλματα στο οικείο κράτος μέλος υποδοχής.

102. Λαμβανομένης υπόψη της γενικής οικονομίας της οδηγίας 92/51, η παρεκκλίνουσα αυτή διάταξη του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', τρίτο εδάφιο, της εν λόγω οδηγίας δεν πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο διασταλτικής ερμηνείας.

103. Πρέπει, τέλος, να τονισθεί ότι το άρθρο 4 της οδηγίας 92/51, ως διάταξη παράγωγου κοινοτικού δικαίου, πρέπει να ερμηνεύεται υπό το πρίσμα του πρωτογενούς δικαίου. Πρωτογενές δίκαιο συνιστά όχι μόνον η οικεία θεμελιώδης ελευθερία, αλλά και οι γενικές αρχές του δικαίου. Επιβάλλεται να υπομνησθούν, συναφώς, οι επιταγές της αρχής της αναλογικότητας, τις οποίες τα κράτη μέλη οφείλουν να τηρούν τόσο στο πλαίσιο της μεταφοράς της οδηγίας 92/51 στην εσωτερική έννομη τάξη όσο και κατά την εφαρμογή των εθνικών διατάξεων. Οι υπέρτερες αυτές διατάξεις ενδέχεται να θέτουν πρόσθετα όρια στο περιθώριο δράσεως των κρατών μελών.

Γ — *Τα κρίσιμα, από νομικής απόψεως, χαρακτηριστικά των εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία στη Γαλλία*

104. Η εκούσια πώληση κινητών με δημοπρασία διέπεται στη Γαλλία από τα άρθρα L.321-1 έως L.321-4, L.321-8 και L.321-9 του εμπορικού κώδικα.

105. Οι διατάξεις αυτές διέπουν μόνο τις εκούσιες πωλήσεις κινητών με δημοπρασία και δεν εφαρμόζονται στις πωλήσεις βάσει δικαστικής αποφάσεως, οι οποίες ορίζονται ως πωλήσεις κινητών με δημοπρασία που επιβάλλει ο νόμος ή η δικαστική απόφαση και οι οποίες εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα των δικαστικώς διοριζόμενων υπαλλήλων του πλειστηριασμού («commissaires priseurs judiciaires»).

106. Οι εκούσιες πωλήσεις κινητών με δημοπρασία αφορούν μόνο μεταχειρισμένα κινητά πράγματα ή καινουργή πράγματα που προέρχονται απευθείας από την παραγωγή του πωλητή, εφόσον αυτός δεν είναι ούτε έμπορος ούτε βιοτέχνης. Τα πράγματα αυτά πωλούνται λιανικώς ή κατά παρτίδες.

107. Οι εκούσιες αυτές πωλήσεις πραγματοποιούνται κατ' αρχήν από εταιρίες με εμπορική μορφή των οποίων το αντικείμενο περιορίζεται στην εκτίμηση των κινητών πραγμάτων, τη διοργάνωση και την πραγματοποίηση εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία. Οι εταιρίες αυτές ενεργούν ως εντολοδόχοι του κυρίου του πράγματος. Δεν είναι εξουσιοδοτημένες να αγοράζουν ή να πωλούν άμεσα ή έμμεσα για δικό τους λογαριασμό τα κινητά πράγματα που προτείνονται προς πώληση σε δημοπρασίες. Η απαγόρευση αυτή ισχύει και για τους διευθυντές, εταίρους και μισθωτούς της εταιρίας.

108. Οι εταιρίες αυτές δεν μπορούν να ασκήσουν τη δραστηριότητά τους παρά μόνον αφού λάβουν την έγκριση του conseil και πρέπει να παρουσιάζουν επαρκείς εγγυήσεις όσον αφορά την οργάνωσή τους, τα τεχνικά και οικονομικά μέσα τους, την εντιμότητα και την εμπειρία των διευθυντικών στελεχών τους, καθώς και τα μέσα που διαθέτουν για να διασφαλίζουν στους πελάτες τους την ασφάλεια των διενεργουμένων πράξεων. Είναι υποχρεωμένες να ορίζουν έναν υπάλληλο αρμόδιο για τους λογαριασμούς και έναν αναπληρωτή του.

109. Πρέπει επίσης να περιλαμβάνουν μεταξύ των διευθυντικών στελεχών τους, των εταίρων τους ή των μισθωτών τους τουλάχιστον ένα πρόσωπο που να έχει τα απαιτούμενα προσόντα για να διευθύνει μια πώληση ή να είναι κάτοχος διπλώματος ή άδειας των οποίων να αναγνωρίζεται η ισοδυναμία στον τομέα αυτό, υπό τις προϋποθέσεις που καθορίζει το Conseil d'État (άρθρο L.321-8 του εμπορικού κώδικα). Το άρθρο L.321-15 του εμπορικού κώδικα προβλέπει ποινικές κυρώσεις για να διασφαλίσει την τήρηση ορισμένων διατάξεων, ιδίως εκείνων που αφορούν την έγκριση και τα απαιτούμενα προσόντα.

Δ — *Το επάγγελμα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία*

110. Το κράτος μέλος μπορεί να κάνει χρήση της εξαιρετικής διατάξεως του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', τρίτο εδάφιο, της οδηγίας 89/48 ή της οδηγίας 92/51, επιλέγοντας το ίδιο μεταξύ πρακτικής ασκήσεως προσαρμογής και δοκιμασίας επάρκειας, μόνον όταν πρόκειται για επάγγελμα του οποίου η άσκηση απαιτεί επα-

κριβή γνώση του εθνικού δικαίου και ως προς το οποίο η παροχή συμβουλών ή/και συνδρομής σε θέματα εθνικού δικαίου αποτελεί ουσιώδες και σταθερό στοιχείο της ασκήσεως των σχετικών επαγγελματικών δραστηριοτήτων. Πρέπει, επομένως, να εξετασθεί αν το επάγγελμα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία πληροί τις δύο αυτές προϋποθέσεις.

113. Εντούτοις, τα συμπεράσματα αυτά στηρίζονται σε μια πιθανή, αλλά όχι κατ' ανάγκην τη μοναδική δυνατή ερμηνεία των σχετικών διατάξεων του γαλλικού εμπορικού κώδικα. Π.χ., οι διατάξεις του γερμανικού εμπορικού κώδικα σχετικά με τη δραστηριότητα του «Versteigerer» (εκτιμητή-υπαλλήλου του πλειστηριασμού) είναι μεν παρόμοιες με αυτές του γαλλικού δικαίου, πλην όμως διευκρινίζεται ότι το επάγγελμα αυτό δεν καταλέγεται στα επαγγέλματα παροχής συμβουλών σε νομικά θέματα.

1. Η σχετική με τις γνώσεις προϋπόθεση

111. Από τις σχετικές διατάξεις του γαλλικού δικαίου προκύπτει ότι η δραστηριότητα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία περιλαμβάνει την εκτίμηση των κινητών πραγμάτων, τη διοργάνωση και την πραγματοποίηση εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία. Οι εταιρίες αυτές ενεργούν ως εντολοδόχοι του κυρίου του πράγματος.

114. Κατά συνέπεια, προκειμένου να ορισθεί ακριβέστερα η δραστηριότητα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία, πρέπει να ληφθούν υπόψη και άλλες διατάξεις που σχετίζονται με την άσκηση του επαγγέλματος αυτού, π.χ. οι διατάξεις που διέπουν την εκπαίδευση για το επάγγελμα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία στη Γαλλία.

112. Από την περιγραφή αυτή της δραστηριότητας είναι, βεβαίως, δυνατό να συναχθεί, αφενός, ότι ο διευθυντής εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία οφείλει να γνωρίζει τις διατάξεις του γαλλικού δικαίου περί εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία, δεδομένου ότι είναι αυτός που διοργανώνει και πραγματοποιεί την πώληση με δημοπρασία, και, αφετέρου, ότι οφείλει επίσης, ως εντολοδόχος του κυρίου του προς πώληση πράγματος, να του παρέχει νομικές συμβουλές.

115. Ο σκοπός της εκπαιδεύσεως για ένα επάγγελμα συνίσταται κυρίως στην προετοιμασία για την άσκησή του. Ως εκ τούτου, είναι γενικώς δυνατό να συναχθεί το αντικείμενο ενός επαγγέλματος από το αντικείμενο της εκπαιδεύσεως για το επάγγελμα αυτό και αντιστρόφως. Εν προκειμένω, πρέπει να εξετασθεί αν η νομική εκπαίδευση αποτελεί σημαντικό τμήμα της εκπαιδεύσεως για το επάγγελμα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία.

116. Η εκπαίδευση για το επάγγελμα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία ρυθμίζεται από το διάταγμα υπ' αριθμ. 2001-650 και μια υπουργική απόφαση. Όπως επισημάνθηκε στο πλαίσιο της εξετάσεως του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος, η εκπαίδευση, σύμφωνα με το άρθρο 16 του διατάγματος, περιλαμβάνει την πανεπιστημιακή εκπαίδευση και την πρακτική άσκηση. Το πανεπιστημιακού επιπέδου τμήμα της εκπαιδεύσεως αποτελείται από ένα δίπλωμα νομικών σπουδών και από ένα δεύτερο δίπλωμα κατόπιν σπουδών ελάχιστης διάρκειας δύο ετών.

2. Η δραστηριότητα

117. Το πρόγραμμα της εξετάσεως προσβάσεως στην πρακτική άσκηση περιγράφεται στα άρθρα 4 και 5 της αποφάσεως. Η εξέταση αυτή αποτελείται από μια δοκιμασία επί νομικών θεμάτων και μια επί θεμάτων τέχνης, τεσσάρων ωρών έκαστη. Το παράρτημα της αποφάσεως απαριθμεί τους τομείς του δικαίου που εξετάζονται στη σχετική δοκιμασία. Πρόκειται για το αστικό δίκαιο, το εμπορικό δίκαιο και το δίκαιο των εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία.

118. Σύμφωνα με τα άρθρα 21 επ. του διατάγματος, η πρακτική άσκηση αποτελείται από θεωρητική και πρακτική κατάρτιση, ενώ περαιτέρω διευκρινίζεται ότι το πρακτικό τμήμα της εκπαιδεύσεως αυτής πραγματοποιείται υπό την εποπτεία μιας εταιρίας εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία ή ενός εκτιμητή-υπαλλήλου του πλειστηριασμού.

119. Από το σύνολο των ανωτέρω προκύπτει ότι ένα μεγάλο τμήμα της εκπαιδεύσεως του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία έχει νομικό περιεχόμενο: το δίπλωμα νομικών σπουδών, το πρόγραμμα της εξετάσεως προσβάσεως στην πρακτική άσκηση και το περιεχόμενο της ίδιας της πρακτικής ασκήσεως. Συνεπώς, στη Γαλλία η άσκηση του επαγγέλματος αυτού απαιτεί επακριβή γνώση του γαλλικού δικαίου.

120. Από το γράμμα του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', τρίτο εδάφιο, της οδηγίας 92/51 προκύπτει ότι η διάταξη αφορά τη δραστηριότητα της παροχής συμβουλών σε νομικά θέματα και όχι τα νομικά επαγγέλματα υπό στενή έννοια.

121. Αν η βούληση του κοινοτικού νομοθέτη ήταν να περιλάβει όλα τα *νομικά* επαγγέλματα, τότε θα είχε επιλέξει μια γενικότερη διατύπωση όπως «νομικά επαγγέλματα», τα οποία προϋποθέτουν επακριβή γνώση του εθνικού δικαίου. Αυτό θα ίσχυε κατά μείζονα λόγο αν η πρόθεσή του ήταν να περιλάβει *όλα* τα επαγγέλματα των οποίων η άσκηση απαιτεί νομικές γνώσεις.

122. Προκειμένου να κριθεί αν το επάγγελμα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων

κινητών με δημοπρασία εμπίπτει στο άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', τρίτο εδάφιο, της οδηγίας 92/51, πρέπει να προσδιορισθεί τι μέρος του συνόλου των δραστηριοτήτων του επαγγέλματος αυτού καταλαμβάνει η δραστηριότητα της νομικής συμβουλής ή αρωγής.

123. Ακόμη και αν από τη σύγκριση με τις διατάξεις άλλων κρατών μελών προκύψει ότι το αντίστοιχο επάγγελμα δεν περιλαμβάνει νομικές δραστηριότητες ή περιλαμβάνει μικρό αριθμό τέτοιων δραστηριοτήτων, το συμπέρασμα αυτό ουδόλως προκαταλαμβάνει τον χαρακτηρισμό του οικείου επαγγέλματος στη Γαλλία.

124. Αυτό οφείλεται, αφενός, στην ιστορία του εν λόγω επαγγέλματος, ήτοι στις ρίζες του. Το επάγγελμα του «commissaire priseur» (εκτιμητή-υπαλλήλου του πλειστηριασμού) ανατρέχει στη Γαλλική Επανάσταση. Η ιστορική αυτή εξέλιξη εξηγεί γιατί — αντιθέτως προς ό,τι συμβαίνει σε άλλες χώρες — το επάγγελμα αυτό αποτελεί αντικείμενο ειδικής ρυθμίσεως στη Γαλλία, καθώς και γιατί απαιτεί επακριβή γνώση του γαλλικού δικαίου και περιλαμβάνει δραστηριότητα παροχής συμβουλών σε νομικά θέματα.

125. Πάντως, κατόπιν διαδικασίας λόγω παραβάσεως την οποία κίνησε η Επιτροπή κατά της Γαλλίας ως προς το μονοπώλιο του επαγγέλματος αυτού επί της πραγματοποιήσεως πωλήσεων με δημοπρασία στη Γαλλία, το επάγγελμα του «commissaire priseur» χωρίσθηκε σε δύο επαγγέλματα: αυτό του «commissaire priseur judiciaire» και εκείνο του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία. Ο τελευταίος, επομένως, διευθύνει μόνον τις εκούσιες πωλήσεις κινητών με δημοπρασία. Αντιθέτως, οι πωλήσεις βάσει δικαστικής αποφάσεως, οι οποίες ορίζονται ως πωλήσεις κινητών με δημοπρασία που επιβάλλει ο νόμος ή η δικαστική απόφαση, εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα των δικαστικώς διοριζόμενων υπαλλήλων του πλειστηριασμού (commissaires priseurs judiciaires). Η γαλλική κανονιστική ρύθμιση δεν εξηγείται, βεβαίως, μόνο βάσει των ιστορικών αυτών στοιχείων. Αυτό αποδεικνύεται και από τα συνδεόμενα με την άσκηση του επίμαχου επαγγέλματος καθήκοντα, τα οποία θα αναλυθούν στη συνέχεια.

126. Κατ' αρχάς, πάντως, πρέπει να τονισθεί ότι η υπαγωγή σε επαγγελματικούς κανόνες και η συνακόλουθη (πειθαρχική) ευθύνη δεν αρκούν για την εφαρμογή εν προκειμένω της εξαιρετικής διατάξεως. Δεν αρκούν επίσης η απαίτηση εξειδικευμένων γνώσεων και η συνδεόμενη με αυτές συμβουλευτική δραστηριότητα. Το ίδιο ισχύει για την απλή γνώση νομικών διατάξεων και την τήρησή τους, ιδίως όσον αφορά το αστικό δίκαιο. Απαιτείται, αντιθέτως, η δραστηριότητα της παροχής συμβουλών σε νομικά θέματα να αποτελεί τμήμα της επίμαχης επαγγελματικής δραστηριότητας.

127. Από τον φάκελο της υποθέσεως προκύπτει ότι ο διευθυντής εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία προσφέρει συμβουλές και αρωγή στα συμβαλλόμενα μέρη, ήτοι στον αγοραστή και τον πωλητή. Σ'

αυτόν εναπόκειται, μεταξύ άλλων, να ενημερώνει τους συμβαλλομένους για το στάδιο εξελίξεως του δικαίου προστασίας των πολιτιστικών αγαθών. Περαιτέρω, οφείλει να ενημερώνει τον πωλητή για τα προβλήματα νομικής φύσεως που ενδέχεται να ανακύψουν ως προς την προέλευση του πράγματος. Υπέχει, επίσης, υποχρέωση ενημερώσεως σε θέματα δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας, φορολογικού δικαίου, ιδίως όσον αφορά τον ΦΠΑ, καθώς και ασφαλιστικού δικαίου υπό το πρίσμα της μεταφοράς του πράγματος.

128. Όσον αφορά την πώληση με δημοπρασία, ο διευθυντής οφείλει να επιλύει τα νομικά ζητήματα που σχετίζονται με το δικαίωμα προαιρέσεως του κράτους, να οργανώνει την πώληση σε περίπτωση μη πληρωμής από τον πλειοδότη και να συντάσσει πρακτικό το οποίο έχει έννομες συνέπειες.

129. Η σημασία της νομικής πτυχής της επίμαχης δραστηριότητας αντικατοπτρίζεται στο γεγονός ότι το άρθρο 56 του νόμου 71-1130 της 31ης Δεκεμβρίου [21] κατατάσσει το επάγγελμα αυτό στα νομικά επαγγέλματα.

130. Συνεπώς, φρονώ ότι είναι αβάσιμη η διατυπωθείσα κατά της Γαλλίας αιτίαση ότι επ' ευκαιρία της μεταφοράς της οδηγίας στην εσωτερική έννομη τάξη κατέταξε, κατά τρόπο αντίθετο προς το κοινοτικό δίκαιο, το επάγγελμα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία στα «επαγγέλματα παροχής συμβουλών σε νομικά θέματα» και, ως εκ τούτου, έκανε κατάχρηση της εξαιρετικής διατάξεως [22].

131. Εξάλλου, πρέπει να ληφθεί υπόψη ο σκοπός των οδηγιών αυτών, ο οποίος, αντιθέτως προς άλλες τομεακές οδηγίες, δεν είναι η εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών περί οργανώσεως των επαγγελμάτων, αλλά η εξασφάλιση της αμοιβαίας αναγνωρίσεως των διπλωμάτων. Η αναγνώριση αυτή υπόκειται, βεβαίως, σε ορισμένες προϋποθέσεις, όταν οι εθνικοί κύκλοι σπουδών παρουσιάζουν μεταξύ τους διαφορές που επηρεάζουν την άσκηση του επαγγέλματος στο κράτος μέλος υποδοχής. Οι οδηγίες διασφαλίζουν περαιτέρω τον σεβασμό των νομικών συστημάτων των κρατών μελών, τα οποία παρουσιάζουν συχνά — όπως συμβαίνει εν προκειμένω με το γαλλικό σύστημα — σημαντικές ιστορικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες. Δεδομένου ότι οι οδηγίες παρέχουν στα κράτη μέλη το δικαίωμα να ορίζουν τις δραστηριότητες που υπάγονται σε κάθε επάγγελμα, θα ήταν αντίθετο προς τον σκοπό των οδηγιών να συγκριθεί το επάγγελμα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία με παρόμοια επαγγέλματα σε άλλα κράτη μέλη, με απώτερο σκοπό να προσδιορισθεί, για τους σκοπούς

21 — *JORF* της 5ης Ιανουαρίου 1972, σ. 131.

22 — Βλ. Jacques Pertek. «Free movement of professionals and recognition of higher-education diplomas», *Yearbook of European Law*, τόμος 12 (1992), σ. 293 (320).

του κοινοτικού δικαίου, ένα κοινό επάγγελμα του commissaire priseur, το οποίο θα λειτουργεί ως σημείο αναφοράς για τα ανάλογα εθνικά επαγγέλματα.

132. Η επίμαχη γαλλική κανονιστική ρύθμιση περί του επαγγέλματος του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία έχει αναπτυχθεί από ιστορικής και νομικής απόψεως ως ειδικό και αυτόνομο τμήμα του γαλλικού δικαίου περί επαγγελματικής οργανώσεως και πρέπει να γίνει δεκτή ως τέτοια.

Ε — *Προσωρινό συμπέρασμα*

133. Συνεπώς, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το επάγγελμα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία πρέπει, σύμφωνα με τις εν προκειμένω εφαρμοστέες διατάξεις του εθνικού δικαίου, να θεωρηθεί ως επάγγελμα παροχής συμβουλών σε νομικά θέματα, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 92/51.

VI — Πρόταση

134. Για τους λόγους αυτούς προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα ως εξής:

«1) Η οδηγία 92/51 του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1992, σχετικά με ένα δεύτερο γενικό σύστημα αναγνώρισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης, το οποίο συμπληρώνει την οδηγία 89/48/ΕΟΚ, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι

έχει εφαρμογή επί της δραστηριότητας του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία όπως αυτή ρυθμίζεται στο γαλλικό δίκαιο εφόσον

— το επάγγελμα αυτό δεν κατοχυρώνεται νομοθετικά στο Ηνωμένο Βασίλειο και ο αιτών πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 92/51 ή

— εφόσον στο Ηνωμένο Βασίλειο απαιτείται δίπλωμα κατά την έννοια της οδηγίας αυτής για την πρόσβαση στο εν λόγω επάγγελμα.

Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να κρίνει αν πληρούνται εν προκειμένω οι προϋποθέσεις αυτές.

2) Το επάγγελμα του διευθυντή εκουσίων πωλήσεων κινητών με δημοπρασία πρέπει, σύμφωνα με τις εν προκειμένω εφαρμοστέες διατάξεις του εθνικού δικαίου, να θεωρηθεί ως επάγγελμα παροχής συμβουλών σε νομικά θέματα, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 92/51.»